

Pretul

pentru Sibiu pe 1 anu întregu 7 fl.,
pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa
cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu
cu post'a în lăintrulu monarchiei
pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl.
— În străinatate pe 1 anu 10 fl.
său 22 franci, pe 6 luni 5 fl. său
11 franci; — numeri singuratici se
dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIUL

Diariu politicu, national-economicu și literariu.

Ori-ce inserate,
se platescu pe serie său linia, cu
litere merunte garmondu, la prim'a
publicare câte 7 cr., la adou'a și a
trei'a câte 6 cr. v. a. și preste aceea
30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.
Prenumeratiunile se potu face în
modulu celu mai usioru prin assem-
natiunile postei statului, adresate de
a dreptulu la Redactiunea Diariului
Observatoriulu în Sibiu.

Nr. 54.

Sibiu, 5/17 Iuliu 1878.

Anulu I.

Oglinda din Boemi'a.

Cele mai multe oglinzi din câte se vedu pe
la familii în patri'a noastră, suntu importate din
Boemi'a, dara nu toate suntu „credințioase,” cumu
s'aru esprime vre-o dama ce scie distinge între
oglind'a buna și rea; că-ci unele te arata strimbu,
alte ite presenta faci'a ovala că unu glontiu de
tunu, și érași alte ite i-ti schimba colórea feciei ara-
tandu-o candu prea palida, candu verdia și asia
mai departe. Noi vomu presentá lectoriloru nostrii
una oglinda din Boemi'a preparata de principele
Georgie Lobkovicz, boemu, seau cumu dice
dinsulu, cechu din mosi de stramosi; vomu lasá
apoi la apretierea fiacaruiá că se judece, déca aceea
ne arata bine seau reu. Nu vomu altera nimicu
în trins'a, decâtu numai dimensiunile, pentru că ceea
ce este destulu de mare că se se vedia într'ins'a
5 milíone, aru fi prea mare pentru 2 milíone
200,000 locuitori.

Principele Georgie Lobkovicz tienuse deunadi
intr'o adunare politica la Gastorf unu discursu,
în care descrie obiectulu în urmatorii termini:

Doce popóra locuescu în patri'a noastră, care
în cursu de secolu au traitu alaturea în bine și în
reu, în bucuria și suferintie. Amendoué tienu
acésta tiera de patri'a lor, la care pretendu dreptu
de proprietate și de esistencia nationale. Amu
ajunsu inse de câtiva ani în cóce, că se vedemu
pe aceste popóra desbinate infricosiatu și cert'a
loru nationale luanu dimensiuni totu mai mari.
N'am trebuintia se ve aratu tristeles consecentii
ale acestei certe; nu inversiunarea reciproca, nici
incurcatele relatiuni ale tieiei, nici perderea de
poteri la ambele nationalități. Voiu dice numai,
că este timpulu supremu că discordi'a se incetede
odata; barbati seriosi din ambele nationalitati se
incerce mai antáiu ei între sene-si vreo cale de
impaciuire.

În acésta sala partea cea mai mare din ascultá-
tatori este de nationalitate germana, éra eu sunt
cechu. Ve spunu verde că suntu cechu, pentru
că suntu onestu, nu vreu se-mi renegu originea
mea, limb'a mea, totu cursulu ideiloru și simtie-
mintele mele; preste acésta tota áctivitatea mea
publica de pâna acumu dá testimoniulu pentru ori-
ginea mea de cechu. Cu toate acestea, eu speru
că dvostra me veti ascultá cu patienti'a demná de
barbati seriosi.

Cu frase góle despre impaciuire nu ne ajutámu
nimicu. Reulu de care suferimu noi în acésta tíera,
a prinsu radecini multu mai afunde, de câtu se
pota fi vindecatu cu frase sentimentali. Áci trebue
se ne luám întru ajutoriu mentea sanetósa, se
facemu diagnos'a bóleloru cu sânge rece, dara si
cu tot'a bunavointi'a.

Mai antáiu de toate voi constată spre onórea
ambelor nationalități, că la dinsele nu esista asia
numit'a ura de rassa (că la fierele selbatice, că
între lupu și ursu, între tigru și leu etc.), că-ci de
ar fi acea ura, ea s'ar manifestá mai vertosu în
regiunile și localitatile în care boemii și germanii
locuescu amestecati. Apoi ambele nationalitati lo-
cuescu fórté amestecate. Despartire stricta între
ele se vede numai la populatiunea rurale, nu și în
orasie. Pe la margini său miediuine, de-alungulu,
pe unde poporulu cechu vene în atingere cu celu
germanu, vei audi fórté raru despre certe escate
între aceste doué popóra. Din contra, la fruntariile
Bavariiei, unde nemtii boemi venu în contactu cu
nemtii bavaresi, certele și bataile suntu mai de
tote dílele. Asia dara în viét'i'a privata nemtii și
cechii din Boemi'a de si nu se iubescu, dara nici
nu se certa unii cu altii; și déca totusi se nascu
uneori certe între dinsii, se sciti că acelea își au
originea lor în politica, adeca ele trecu din
viét'i'a publica în cea privata. Discordi'a și ur'a
nationale se manifesta în tíer'a noastră și cresce
neincetatu în viét'i'a publica, din cauza că acésta
la noi este organisata fórté reu; éra acestu reu
ilu aflú eu în principiele false ale liberalismulu
modernu, care considerate din punctu-de vedere
nationale, suntu egoiste, destructive, amerintitorie

cu perire. Din acele principie asia numite liberali
moderne voi relevá la loculu acesta numai doué:
1. teori'a perfecteii egalități a toturorú ómení-
loru, 2. doctrin'a despre omnipotenti'a statulu.

(De aci încolo principele Lobkovicz analisandu
liberalismulu și constitutonalismulu modernu, i-lu
supune totuodata la critica aspra, dara drepta,
aratandu câtu este acela de elasticu, și cu câtá
perfidia ómenii egoisti ilu aplica în viét'i'a publica,
și mai multu că ori unde la tierile locuite de
nationalitati diverse.)

Se punemu că într'o tíera amestecata se aplica
în parlamentu, în tota viét'i'a municipale și comu-
nale, principiulu maiorității absolute cu drep-
turi întinse pâna la omnipotenti'a. Care pote se
fia consecenti'a neaparata a acestei teorii? Ea
este invederata, adeca fiacare nationalitate, mare
ori mica, va cercá toate caile, că se ajunga ea la
majoritate, prin urmare la omnipotenti'a și se calce
pe cerbicea celorualte. Din acelu momentu se
incepu luptele cele mai inversiunate în colegiele
electorali; nu se mai alegu midilócele oneste din
cele infame; la cert'a și ur'a nationale se deschidu
tote portile și usile.

În câtu pentru teori'a libertatii toturorú popó-
raloru, ve rogu se fiu bine întielesu, că eu nu
întielegu aici sub egalitate dreptatea, care
trebue se o afle ori-care cetatianu de stat, la
tribunale și la tote autoritatile statulu. Liberalii
moderni nu întielegu asia egalitatea, ci ei dicu:
„cetatenii de stat,” adeca toti ómenii că ómeni
suntú egali, și déca ei suntú egali că ómeni, ce le
mai trebue alta egalitate că la membrii ai cutarei
natiuni?” Acesti farisei liberali au și o formula
aritmética, care suna: 10 poloni + 6 ruteni = 16
nemti. Consecentiele acestei formule suntú la lu-
min'a dílei. Acestu liberalismu face legi egali
pentru bogati și saraci, pentru cetati și sate, și nu
vrea se scie, ca ceea ce se póte aplicá la bogatu,
nu se póte la saracu, și că relatiunile sociali din
cetati diferu câtu ceriulu de pamentu de ale satení-
loru. S'ar poté demustrá cu nenumerate esemple,
că cu metodulu acesta capitalulu se bucura de
protectiune fóra margini, éra la clasele mai sarace,
la propriulu poporu produce ura infricosiata. Libe-
ralismulu aplicatu totu în modulu acesta la natio-
nalitati, are întocma acelesi rezultate. Liberalii
presupunú și la nationalitati egalitate teoretica;
dara apoi candu drepturile nationale aru fi se se
aplice în viét'i'a practica, atunci li se lungesce în
drumu parlamentulu cu maioritatea sa omnipotenta,
care i-si aróga siesi dreptulu de a se numi stat, a
dice adeca: Eu, maioritatea parlamentara, suntú
statulu; eu suntú omnipotenta și nu suntú respon-
sabile cátra nimeni. Atunci vinu minoritatile na-
tionali și reclama dreptate, dara li se raspunde cu
înpertinentia tramitiendu-le la nisce §§-i plasmuiti
totu de acea maioritate, care contienú egalitatea
toturorú ómeniloru că cetateni de stat. În tote
acele casuri inversiunarea minoritatiloru cresce ne-
incetatu, pentru-că perfidi'a revolta firesce.

Transilvani'a.

Sibiu. Primimu dela on. comitetu alu
associatiunei Transilvane sub Nr. 115 1878 urma-
tóri'a:

Programa pentru sedintiele adunarei generali
ordinarie a XVII. a asociatiunei tranne pentru
litteratur'a romana și cultur'a poporulu romanu,
ce se voru tiené la 4 și 5 Augustu a. c. în opi-
dulu Simleu.

Sedinti'a I. în 4 Augustu.

1. Dupa terminarea servitiulu divinú se va
deschide sedinti'a la 9 óre din dí.
2. Alegerea de 3. secretari ad hoc pentru
redactarea proceselor verbali.
3. Raportulu comitetulu asociatiunei despre
afacerile pe anulu 1877/8.
4. Raportulu cassariulu despre starea fon-
dulu asociatiunei, și a fondulu academiei.

5. Raportulu bibliotecariulu despre starea
bibliotecei asociatiunei.

6. Alegerea unei comisiuni de 3 membri
pentru revederea și examinarea fondurilor și rati-
ociniulu pe anulu trecutú 1877/8.

7. Alegerea unei comisiuni de 3 membri
pentru incassarea de tace dela membrii vechi și
însemnarea de membrii noi dimpreuna cu tacs'a
respunsa de acesti-a.

8. Alegerea unei comisiuni de 5 membri
pentru a examiná budgetulu asociatiunei presentatu
de comitetu pe anulu 1878/9, și a veni cu opini-
unile sale în sedinti'a urmátóre.

9. Alegerea unei comisiuni de cinci membri
pentru propuneri.

10. Cetirea dissertatiuniloru, ce se vor' fi
presentatu din bunu tempu la presidiu.

Sedinti'a II. în 5 Augustu.

1. Verificarea procesulu verbale alu sedintiei
precedente.

2. Raporturile comisiuniloru numite în sie-
dinti'a presenta.

3. Continuarea cetirei dissertatiuniloru.

4. Defigerea loculu și tempulu pentru intru-
nirea asociatiunei la anulu viitoru.

5. Alegerea unei comisiuni pentru verificarea
procesulu verbale alu sedintiei ultime.

6. Inchiderea sedintieloru adunarei generali.

Din sedinti'a comitetulu asociatiunei
transilvane.

Sibiu, în 10 Iuliu 1878.

T. Cipariu,
presedinte.

Dr. I. Hodosiu,
secretariu.

Agitatiunile electorali

decurgu în tota tíer'a; nu inse cu acea furia, cu
care se intemplase în períodele precedente, că-ci
multime mare chiaru dintre alegatorii magiari nu
se interessédia întru nimicu de ele; preste acésta
este și timpulu celu mai scumpu pentru lucrarea
campulu, în câtu nici-unu economu de dómne-ajuta
nu se indura se-si perdía o singura di dela sece-
ratu și caratu cu periculu de a-si perde fructele
ostenelei sale prin ploi, care impedecea mersulu
economiei. Numai diariile magiare facu larma mare,
candidédia neincetatu și marescu confusiunea, că-ci
de es. cele gubernementali candidara pâna acuma
preste 550, adeca aprópe cu 100 mai multi, de-
cátu este numerulu deputatiloru de alesu. Opositi-
unile au și mai multi candidati. Asia dara se nu
ne miramu, déca acei concurenti cutriera tíer'a în
tote partile, descindu și pe la sate romanesce, ca-
ciulescu pe primari și notari, caroru altadata le-arú
da cu pitiorulu, stau se sarute man'a popii, îi
promitu orologiu de auru, bursa pentru fiu-seu,
ginere pentru fia-sa, pensiune pentru preotés'a.
Din toate inse este mai interessanta indrasnél'a ce
au câtiva candidati cunoscuti în tota tíer'a că cei
mai inversiunati neamici ai romaniloru, carii ceru
se fia alesi chiaru de cátra romani, fiindcă magiarii
nu voru se-i aléga odata cu capulu. Publiculu ro-
manescu isi mai aduce fórté bine aminte din lun'a
Iuniu 1874, candu în diet'a Ungariei se desbatuse
din nou legea electorale. Atunci deputatii romani
Dim. Bonciu, Petru Nemesiu, V. Babesiu, Al. Ro-
manu pretinsera dela dieta, ca se nu-si mai bata
jocu de Transilvani'a, său mai bine de romani, ci
déca le facu érași lege electorale separata cu censu
de 8 fl. 40 cr., se compute la acelu impositu directu
și cei 3% dare bellica și cei 9% ce se platescu
pentru desrobirea pamentulu. În acea di din toti
adversarii romaniloru br. Gabr. Kemény și Iuliu
(Gyula) Horváth au fostu aceia, carii nu numai au
combatutu amandamentele numitiloru deputati, ci
au și insultatu în modu necalificabile pe natiunea
romanesca (Vedi actele parlam., Federatiunea Nr.
53 din 1874 s. a.). Ei bine, acumu inse dn. sciti,
că agentii acestoru doi domni alérgea în ruptulu
capulu p'între romanii din comitatulu Albei, că
se-i induplece a participa la alegeri, și apoi a nu
alege cumva romani, ci tocma pe aceia, carii au

lucratură cu mai mare focu la spoliarea noastră de drepturi politice. Această este insulta nouă ce ni se face.

Curatul asiatic mergu lucrurile în districtul Nasandului; asia și în comitatul Fagarasiului, unde se vîră érași cu puterea unu Kossy, cel batutu odinioară în comitatul Cetatiei de balta, unu Boer Antal și faimosul P. Moricz, pe care cumu se vede, nu voiesce se-lu aléga nimeni și nicairi în Ungari'a, cumu nu voru se alege pe br. G. Kemény în Transilvani'a.

În comitatul Hunedórei se aruncară pîntre alegătorii romani nîsce ómeni cã G. Szathmáry, acelu vramasiu fanatic, care cerea deunadi în „Kelet,” ca se fimu magiarisati chiaru și cu puterea armelor, apoi B. Kállay, A. Benedicti, br. Ivor Kaas celu importatu din Danemarc'a, alesu înainte cu 3 ani de bietii Hatiegani, c. St. Kunn, Car. Pogány etc. Se vorbesce în acelu comitatu și de doi candidati romani (doi advocati), dară s'au luat mesurile cele mai energioase, cã nu cumu va se fia alesu vreunu deputatu, care ar mai tiené la nationalitatea sa romana și la religiunea sa.

Sasii din diverse tienuturi voru avea și ei aici în Sibiiu totu sambata în 20 Iuliu conferenti'a electorale, în care au se se mesure din nou cele doué partide. Acea conferentia promite a fi prea interesanta.

Bosni'a.

Asia dară s'a decisu, cã Bosni'a se fia ocupata de trupele austro-unguresci. Numai ocupata? Pe cãtu timpu? Nu se spune; de aceea tota lumea crede și inca cu totu dreptulu, cã Bosni'a și Hertiegovin'a se voru incorpora pentru totu de auna la monarchi'a austro-unguresca și immediatu la Croati'a, spre cea mai mare bucuria a Croatiloru, prin urmare locuitorii acelei provincii voru avea fericirea de fi cetatieni de statu alaturea cu noi, fóra cã se 'i mai întrebe cineva pe ei. Ce bucuria pentru mai multe mii de aspiranti la functiuni publice, carii în patri'a lor nu mai incapu nici cã simplii diurnisti. Si ce marturisire sinecera dela diarele ministeriali din B.-Pesta, care spunu verde, cã între alte cause mari, pentru care Bosni'a și Hertiegovin'a trebuie se fia incorporate la monarchia, una este, cã statulu se se mai ajute și cu veniturile aceluor provincii spre a scapa de falimentu, éra a dou'a, cã pe legionulu de aspiranti flamendi, proletari literati, se 'i puna în pane, se le dea „chiverniséla,” se curatie tiér'a de ei, cã nu cumu va mai curendu séu mai tardiu se 'i faca aici acasa rebeliune de fóme și de golatate. Se spune în adeveru, cã indata dupace se sciù decisiunea congresului, suplicele concurentiloru la deregatorii în Bosni'a se adunara și se totu mai aduna la ministeriu cu miile. Asia dară Bosni'a se ocupa, pentru-cã studentii din Ungari'a cãti nu incapu în patri'a lor, se póta fi aplicati airea. Dară cu functionarii turci din Bosni'a ce se se întemple? Apoi cã nu merge asia tréb'a, ci se va introduce și acolo acelu mecanismu administrativu, giudicialu, finantiale, incurcatu și complicatu, cu care suntemu pedepsiti noi, și asia în locu de 100 se voru cere 1000, în locu de una miie, diece mii de functionari. Noue totusi ni se pare, cã dorintiele celor mai multi aspiranti din Ungari'a voru remanea indeiertu, antaiu pentru-cã dupa cea mai mare probabilitate guvernulu provinciei ocupate va fi în anii de antai militariu, cumu fusese pe la noi între 1848 și 1860; alu doilea cã limb'a locuitoriloru Bosniei este cea serbo-croatica, pe care magiarii o despretuescu; alu treilea cã functionarii, mai toti serbi mohamedani, indigeni, nu osmanlii straini, nu 'i poti arunca în scartu cu una cu doué, cã apoi serbii se pricepu fórté bine la „tiene minte;” în fine, regimulu centrale din Vien'a va fi multu mai întieptu astadi, decãtu a fostu celu din 1854—5, care tramisese pe br. Edv. Bach fratele ministrului, în Romani'a în calitate de comisariu imp., cã se organiziedie tiér'a „österreichisch,” dară facù unu fiasco, pe care-lu va tienea minte cãtu va mai trai. Pe poporale orientali nu le vei stringe pãna 'i lumea în acea multime de forme seci și pedante, la care se supunu mai de buna voia numai poporale locuitorie în tieri mai reci și care beu în tota viétia lor zama de ordiu (bere).

Pentru orice casu e bine se ne orientamu și noi asupra impregiurariloru din Bosni'a și Hertiegovin'a, atãtu cã ci starea crestiniloru de acolo semena multu cu starea nostra politica din Transilvani'a, cãtu și pentru-cã se póte întempla usioru, cã se se verse și sangele filoru nostrii în acelea tieri. De aceea nu va fi de prisosu a repeti și aci câteva date statistice.

Bosni'a se întinde pe 1268 miluri patrâte, asia dară este mai mare decãtu Transilvani'a; se crede inse cã locuitori nu are mai multi cã 2 milioane. E tiéra muntósa și padurósa, are inse multu pamentu cultivabile, este inse vai de acea cultura; cã-ci administratiunea seculara talcharésca 'ia secatu tóte sucurile asia, în cãtu parte mare a locuitoriloru geme și suspina în saracia estrema, pe care chiaru diarele din Vien'a turciloru amice, o descriu cu colorii vii. Dară poporulu este vigorosu dela natura, inse brutale și uresce totu ce e strainu. Partea cea mai mare a locuitoriloru se tiene de biserici'a orientale, éra mohamedani sunt multu mai pucini, adeca aristocrati'a cu ciocoi și cu alte dependentie ale sale, apoi multi locuitori dela orasie sunt mohamedani. Sunt și rom.-catholici, asia numiti horvati (croati). În Hertiegovin'a se afla multi Mavro-vlachi (romani istriani). Caletorii descriu pe maurovlachi cã poporu omenosu, desteptu, dedatu la comerci, care inse uresce din sufletu pe turci pentru rapacitatea lor de averi și de femei. Dintre maurovlachi $\frac{3}{4}$ sunt grecoresariteni, $\frac{1}{4}$ parte rom.-catholici.

Bosni'a fusese dela 1401 preste 120 de ani numai tributari'a Turciei, éra în a. 1528 deveni subjugata cu totulu și poporulu declarat de Raia h, adeca Turma (cã de vite), éra tiér'a proprietate a sultanului. Aristocrati'a voidu a'si conserva nu numai proprietatile de pamentu, ci și cumpletele privilegii, aruncã crucea și adoptã semilun'a turcindu-se. Multi din ei s'au incuscritu cu turcii venetici din Cpole și din Asi'a, dupa aceea în compania cu generii și cuscii lor s'au aruncatu asupra poporului christianu desarmatu, spre a-lu spolia și tirani 350 de ani. Rescolele poporului nu 'iau ajutatu, ci 'iau și mai inreutatitu sórtea, pentru-cã beii și spahiili pe langa ce ei insii amblã totu de auna armati, chiamã intru ajutoriu óste turcsca, cu care apoi devastã tienuturi întregi și esterminã pe locuitori, déca nu apucã se scape cu fug'a în Croati'a, buna-óra tocma cã si de 2 ani încóce.

Dupa tóte scirile cãte avem din Bosni'a, aristocrati'a nu voiesce se audia nici acuma de nici o reforma, nu de egalitate, nici de vreo desrobire a poporului. Cumu o va indupleca și infrange regimulu austriacu, este o întrebare din cele mai interesante, pusa celui mai de aprópe viitoriu.

Dela congresulu europénu.

Acela s'a inchisu în adeveru, precumu se presupunea în sambat'a trecuta. Elu tienù 18 siedentie, dupa care fu inchisu prin unu scurtu discursu alu presiedentului Bismarck, la care 'i respunse com. Andrassy în numele celoralti membrii, facundu mari complimente presiedentului și aducundu omagii imperatului Vilhelmu. Se întielege cã intr'aceea se detera érași prandiuri mari, dupa care unii membrii s'au si departatu; Resultatele congresului coprinse intr'unu actu lungu subscrisu de toti membrii în mai multe exemplarie s'au inaintatu la cabinetele respective spre a se ratifica de cãtra capii staturiloru, dupa care apoi va urma publicarea strictu oficiale si asiedierea în archive. Dară delegatii Britaniei reflectara, cã guvernulu lor va comunica actulu congresului cu parlamentulu chiaru și înainte de ratificare, din cauza cã la ei asia ceru legile și praxea. În totu casulu lumea va cunósce preste câteva dile tóte lucrurile congresului; Atunci apoi se va vedea, pãna la ce mesura popórale interesate în cauza au dreptate se fia și se remana disgustate de ele, se le considere cã regulate cu forti'a și pacea numai cã provisorie.

În altu Nr. noi am numitu una serie de popóra neindestulite și chiaru profundu vetamate prin decretule congresului, dară nu am observatu, cã Rusiei i s'au facutu fórté multe pe voia. Acumu inse tóte scirile cãte ajungu la cunoscinti'a Europei din cele doué capitale russesci ne invétia din nou, cã intelligenti'a russesca nu vré nici se audia de actele congresului. Ca probe ale revoltatóriei neindestuliri ce domina în Rusi'a, „Romanulu” reproduce mai multe passage din cele mai de frunte diare russesci. Asia:

„Correspondinti'a Agentiei Russe” publica o scrisóre din Berolinu, asupra careia atrage atentiunea cititoriloru sei și care contine urmatórele critice:

„Congresulu n'a fostu la inaltimea sarcinei séle, și oper'a lui se resimte de acésta. Ea este incompleta, incoerenta, fara sinceritate, fara vitalitate. Este o serie de compromise indouioase între nisce pretensiuni deosebite, impartiri geografice arbitrare, nelogice, fara nici o ocervare a drepturiloru si afinitatiloru popóreloru, și care întrece cu multu totu ce s'a imputatu Congresului din 1815.”

Diariulu russescu Noulu timpu, în numerulu seu de la 25 Iuniu, numindu oper'a Congresului „o solutiune platonica,” ia în derisiune mai cu séma mesurile adoptate în privinti'a Bulgariiei.

Apretiarile acestui importantu organu russescu, care spune lucrurile pe fatia, sunt fórté instructive pentru a lumina Europa și pentru a deschide ochii Romaniloru.

„Congresulu — dice elu — a lasatu Balcanii cu trecetorele lor și cu partea cea strategica a sangiacatului de Sofia în manile armatei turcesci. Noi suntemu convinsi inse, ca acésta armata va figura numai pe charta, Balcaniloru, éru nu în realitate. În cursulu unui anu de ocupatiune russesca se va gasi vreunu midilocu de a face pe Turci se renuntie la dreptulu lor asupra Balcaniloru. Afara de acésta, principele Dondukoff-Korsakoff organizéza acumu în Rumeli'a o armata bulgara de 50,000 cu simburile formatu din voluntari russi, din caporali russi, die oficiari russi dela care Bulgarii voru primi instructiunile lor. O data acésta armata bulgara (adica rusésca) gata, armata turca nu va mai voi ea insasi a se pune în Balcani între doué focuri, între o armata bulgara din Rumeli'a și o armata bulgara de la Nord.”

Vorbindu despre separatiunea cea inventata de Congresu a Bulgariiei în Bulgari'a propriu disa și în Rumeli'a, diariulu russu observa:

„Principele Dondukoff-Korsakoff are destulu timpu în intervalulu unui anu pentru a organiza Rumeli'a intr'unu modu atatu de russescu, în cãtu se nu mai fia cu putintia de a o reorganiza turcesce séu englesesce.”

Cu alte cuvinte, cunoscendu slabiciunea factica a operei Congresului, Rusi'a nu renuntia la speranti'a de a peface intrég'a Bulgari'a, pe ambele cóste ale Balcaniloru, intr'o provincia russesca, intr'unu felu de microcosmu alu marelui imperiu.

Totu ce 'i lipsesce, pentru a puté ajunge la acestu scopu, este continuitatea teritorila.

Prevedindu în tratatulu dela San-Stefano anesarea Dobrogei cãtra Romani'a, Rusi'a nu cunoscea inca forti'a de resistentia morala a natiunii romane. Diplomati'a dela Sant-Petersburg isi dicea póte în fundulu ámei: voi rusifica și pe Romani! Astadi Rusi'a nu mai nutresce de multu o asemenea ilusiune. „Ingratii de Romani”, dupa cumu ne numesce principele Gorciacoff, sunt atãtu de ingrati, în cãtu nu numai ei insii nu se voru rusifica nici o data, déra inca voru fi totu-deauna o nestrabatuta pedica chiaru pentru rusificarea Bulgariloru.

Romani'a.

Preste cestiunile vitali ale Romaniei se reversa mereu lumina. În urm'a conferentiei dela Bucuresci din 9 Iuliu n. diarele incepura a publica din documentele respective. Acelea voru interesa pe tota lumea, pe romani insutitu; de aceea le reproducemu și noi pe tóte.

Congresulu din Berolinu.

Actele și discursurile plenipotentiariloru A. S. Principelui Carolu I alu Romaniei.

Berolinu 1/13 Iuniu 1878.

Altetiei Séle

Principelui de Bismarck, presiedinte alu Congresului. Altetia,

Supt-semnatii, ministri ai Inaltimei Séle Principelui Romaniei, avendu si deplinu imputernicirile séle, au onórea de a se adresa cãtre Altetia Vóstra, spre a o ruga ca se supuna la Excelentiele Loru Plenipotentiariloru Mariloru Puteri, a lor cerere de a fi admisi în sinulu Congresului, spre a espune si aperi acolo drepturile tieriiloru.

Suptsemnatii, basati pe spiritulu de dreptate si pe buna-vointi'a cu care Europa s'a aretat pururea cãtre Romani'a, cutéza a spera ca Marile Puteri voru bine-voi a 'i asculta mai înainte de a delibera asupra intereselor romanesci.

Rugamu pe Altetia Vóstra se bine-voiesca a primi omagie adancului respectu cu care avem onóre de a fi ai Altetiei Vóstre prea plecati si supusi servitori. (Suptscrissi), I. C. Brateanu, M. Cogalniceanu.

Berolinu 12/24 Iuniu 1878.

Altetiei Séle

Principelui de Bismarck, presiedinte alu Congresului

Domnule Presiedinte,

Suptsemnatii, spre a da urmare cererei ce 'si au luat libertatea de a adresa Altetiei Vóstre, la data de 1/13 curentu, au onóre de a ve presenta, spre a fi supus inaltei Adunari presidata de Altetia Vóstra, alaturatulu memoriu, în care se afla resumate puncturile ce Romani'a solicita a fi primite de Europa, intru ceea ce o privesce pe densa.

Esprimandu din nou speranti'a ca nu se va lua vre o decisiune în privinti'a Romaniei mai înainte ca suptsemnatii, plenipotentiariloru ai Inaltimei Séle Domnitorului Carolu I se fia ascultatii, venimu a ruga pe Altetia Vóstra de a bine-voi se primesca espresiunea preinoita a simtiemintelor de pre inalta consideratiune

si de pre adancu respectu, cu care avemu onóre de a fi ai Altetiei Vóstre etc. etc.

(Suptscrisi), I. C. Bratianu, M. Cogalniceanu.

(Aci urméza Memoriulu publicatu deja in „Observat. Nr. 50.

Excelentieloru Loru domnulu Bratianu si domnulu Cogalniceanu, etc. etc. etc.

Principelui de Bismarck, cancelaru alu Imperiului, conformandu-se unei decisiuni a Congresului luata in siedintia de astadi, are onórea de a insciintia pe Excelentiele Loru D. Bratianu si D. Cogalniceanu, ministri ai Inaltimei Séle Principelui Carolu alu Romaniei, ca Congresulu sta gata a asculta, in siedintia otarita pe Luni, 1 Iuliu (la 2 ore), comunicatiunile ce Excelentiele Loru aru avea a 'i face din partea guvernului loru.

Berolinu 29 Iuniu 1878.

Siedintia din 19 Iuniu 1 Iuliu 1878.

Cuvintele rostite de d. Cogalniceanu, ministru alu afaceriloru straine alu Romaniei.

Domniloru plenipotentiar.

Mai inainte de tóte tñemu a multiami Congresului din totu sufletulu ca a bine-voitu a asculta pe delegatii romani, in momentul de a desbata asupra Romaniei. Acesta e unu nou titlu adusu de Europa peste cele ce de multu inca i-au atrasu recunoscintia natiunii romane, si acésta unanima dovada de buna-vointia ne pare a fi unu fericitu auguru pentru succesulu causei ce suntemu chieamati a apera de inaintea domniloru-vóstre.

Nu ne vomu mai opri asupra evenimenteloru in care ne-amu aflu dusi ca prin nevoile unei fórtie majore. Vomu trece asemenea cu tacere si asupra fapteloru militare la care amu luat parte, si asupra fapteloru diplomatice la care parte nu ni-s'a facutu. Amu avutu ocaziune mai de inainte a constata ca periodulu tratariloru ne-a fostu mai pucinu priinciosu de cátu noroculu armeloru.

Ne vomu margini déra a espune drepturile si dorintiele tieiei nóstre, pe basa resumatului presintatu in Memoriulu ce amu avutu onóre de a supune de curendu Congresului.

I.

Noi credemu ca, dupa dreptate, nici o parte a teritoriulului iei actualu nu trebuie se fia deslipita de Romania.

Reinapoiarea unei parti din Basarabi'a către principatul Moldovei, prin tratatulu dela 1856, a fostu unu actu de dreptate din partea Europei. Că-ci trunchierea dela 1812 nu putea se se indreptatíesca nici prin faptul nici prin dreptulu de cucerire.

La 1812, Basarabi'a facea parte dintr'unu principatu a carui autonomia fusese solemnu marturisita de tóte tratatele ce se incheiasse mai inainte intre Imperiele Russu si Otomanu. Mai cu séma tratatulu dela Cuciuc-Cainardji recunoscuse Domniloru Moldovei si Tieiei Romanesci calitatea de suverani si stabilise ca Basarabi'a face parte din Moldov'a.

Asia déra ea era o tíera romanésca, cu institutiuni si legi romanesci, fórtie lamuritu pastrate de Maiestatea Sea Imperatulu Alexandru I. Acestu respectu alu vechei nationalitati era formulatu in rescriptulu imperialu care confirma organizatiunea administrativa si judecatóresca a acestei provincie in urm'a alipirei séle de Russi'a, fara ca se se faca acolo cea mai mica deosebire intre Basarabi'a de josu si cea de susu.

S'au cercatu unii d'a conchide ca Basarabi'a era unu tinutu turcescu séu tataru din uniculu faptu ca otomanii tineau trei cetati intr'insa. Déra istori'a Tieiei Romanesci presinta si ea o anomalie de acelasi felu; cetati turcesci au fostu multu timpu si intr'insa; nu ese inse dintr'acésta ca Tíera Romanésca se fia fostu vreo-data tíera turcesca.

Nici la 1878, precumu nici la 1812, nu se póte cere Romaniei Bararabi'a pe basa unui faptu séu unui dreptu de cucerire. Ea apartíne unui principatu pe care insasi Russia, in totu cursulu ultimului seu resbelu cu imperiulu turcescu, 'l-a privitu si 'l-a tratatu ca pe unu Statu independentu si aliatu.

De altmíntrelea, chiaru dela inceputulu campaniei, Russia a incheiatu cu Romania o conventiune prin care 'l-a garantatu fórtie lamuritu integritatea actuale a teritoriului romanescu.

Acésta garantia se ceruse si se acórdase atunci pe candu nu era cestiune de cátu despre trecerea armatelor imperialu prin Romania. S'aru fi crediutu ca ea are se se intemeieze cu multu mai bine in diua candu, la chieamarea insasi a Russiei, concursulu natiunii romane devenea mai pozitivu si se prefacea intr'o efectiva cooperatiune militara, intr'o completa aliantia. Intr'adeveru ostile nóstre au combatutu alaturi cu trupele rusesci. Déca nu este unu titlu spre a ne cresce, apoi de sicuru nu este nici unulu spre a ne scadea.

In lipsa de ori-ce altu dreptu, conventiunea dela 4/16 Aprile 1877, care pórtá suptscrierile si ratificatiunile cabinetului imperialu, aru fi de ajunsu spre a ne pastra o regiune insemnata a Dunarii, cu care e legata fórtie strinsu prosperitatea comerciale a Romaniei.

S'a invocatu, spre a sustine retrocedarea Basarabiei, amintiri de glorie si de isbandi militare. Déra, intr'unu asia lungu siru de resboie, armatele rusesci s'au distinsu pe multe campuri de batalie si 'si-au preamblatu gloria pana supt zidurile Adrianopolei. Si, cu tóte acestea, nu li se recunósce unu dreptu de proprietate asupra regiunei Balcaniloru.

S'au mai pusa inainte si consideratiuni de recunoscintia. Romania scie se'si implínésca datorile de multiamire; ea a doveditu acésta totu-deauna. Ea nu'si uita nici istori'a nici numele bine-faceloriloru ei; ea cinstesce, in Catherina- cea-Mare si in Nicolae I, pe generosi faptuitori ai tratatelor dela Cainardji si dela Adrianopole. Déra ea 'si aduce totu-odata a-minte si de tóte acele sacrificii pe care si le-a impusu pentru marirea, isbanda si gloria Russiei. Ea nu póte uita ca, dela Petru-celu-Mare pana in diua de astadi, ea a

fostu, pe rendu si simultaneu, basa operatiuniloru militare ale Russiei, granarul unde se aprovisionau armatele ei, chiaru atunci candu ele operau dincolo de Dunare, si teatrulu prea de multe ori alesu chiaru de Russi'a pentru cele mai grósnice sdrumicari. Ea tine minte in fine, ca la 1812 a perdutu in folosulu Russiei jumetate din Moldov'a, adica Basarabi'a din Prutu pana in Nistru.

II.

Ceremu ca pamenturile Romaniei se nu fia supuse la unu dreptu de trecere, pe cátu timpu va tine a ocupatiunea armatelor russe in Bulgari'a. Si, intr'adeveru, Dunarea si Marea presenta acestoru armate cele mai pucinu costatóre cali de transportu si de comunicatiune. Dupa atâtea incercari, Romania are trebuintia de unu repausu absolutu, ca se'si indrepteze stricatiunile produse de resboiu. Rea conditiune pentru indeplinirea acestei lucrari reparatóre si pentru linistirea tieiei nóstre aru fi ambletele printr'insa ale unei armate straine.

III.

Ne pare ca aru fi dreptu ca, pe basa titluriloru ei seculare, Romania se reintre in posesiunea insuleloru si a gureloru Dunarei, coprindendu-se intre acestea si insul'a Sierpiloru. Acésta inapoiare aru fi numai o drépta restabilire a dispositiuniloru originare, prin care Marile Puteri incredintiasera Principatul Dunarene, la 1856, paz'a libertatiei Dunari la gurile ei.

IV.

Avemu temeinica sperantia ca Romania va primi de la guvernulu imperialu alu Russiei o despagubire de resboiu, proportionata cu ostirile ce densa a pusu in miscare. Ni se pare ca este cu totulu dreptu, ca despagubirile stipulate si obtinute de Russi'a in numele diferiteloru state aliante se fia impartite dupa mesur'a contingentulu militar datu de fia-care dintre beligeranti. Principiulu acestei impartiri guvernulu imperialu l'a cunoscutu si staruiesce a 'lu aplica in folosulu Serbiei si Muntenegrului. Romania este si densa in dreptu de e cere acelasi beneficiu. In adeveru, fiindu silita se tie fórtie multu timpu armata sea mobilisata spre a preintampina imprejurari amenintiátóre, ea a avutu supt stéguri, atatu ca armata de reserva cátu si ca ostire activa, mai multu de 70,000 ómeni. Osebitu de acésta ea a incercatu perderi insemnate: orasiile ei si totu malulu Dunarii au fostu bantuute de bombardari; caile séle de comunicatie s'au ruinatu; materialulu seu de resboiu s'a stricatu. Despagubirile datorite pentru aceste felurite daune s'aru cuveni se fia reportate asupra indemnitatii totale ce s'a alocatu guvernulu imperialu alu Russiei, éru modulu respunderei loru aru fi se se reguleze de Congresu dupa cumu va socoti mai bine.

V.

Romania are deplina incredere ca independintia ei va fi recunoscuta definitivu si pe d'intregu de catre Europ'a. Pe langa dreptulu ei celu vechiu, alu carui pricipiu fusese scalciatu prin restálmaciri istorice, astadi vine se se adauge titlurile pe care ea le-a improspetatu seu le-a intineritu pe campurile de bataia. Diece mii de Romani au cadíutu in jurulu Plevnei, ca se castige patriei loru libertatea si independintia.

Déra tóte aceste sacrificii n'aru fi de ajunsu ca se asigure Romania despre pacinica folosire a bunuriloru dobendite. Ea s'aru simti cu deosebire fericita si recunoscetóre candu aru vedea silintiele, prin care ea 'si a manifestatu individualitatea, resplatite cu o adeverata bine-facere a Europei: acésta bine-facere aru fi garantia reala a neutralitatii séle, care aru pune o in positiune de a dovedi Europei, ca ea n'are alta ambitiune de cátu acea de a fi pazitóre credinciósa a libertatiei Dunarii la gurile ei, si totu-deodata de a se aplica la îmbunetatiune institutiuniloru si la desvoltarea midilóceloru ei materiale.

Acestea sunt, d-loru Plenipotentiar, espuse pe scurtu, dorintiele unui micu statu, care nu crede a fi merítatu mai pucinu din partea Europei, si care, prin organulu nostru, face apelu la dreptatea si la binevointia Marilor Puteri, ai caroru sunteti eminentii reprezentanti.

Actulu authenticu alu congresului este compusu din 64 articlii, din carii in 8 se regulédia cestiunile statulu Romaniei, éra in 7 cestiunea Dunarei, prin urmare si acesti optu atíngu interesele Romaniei. In diariile din Londra s'au si publicatu actulu intregu, éra din acelea se traduce in tóte limbile popóraloru care 'si au limb'a si literatur'a loru.

Correspondentie particulare ale „Observatoriului“.

Beiusiu, 10 Iuliu 1878. Onorata Redactiune! Inca in serbatorile pasciloru unu numeru insemnatu de intelligentia romana din locu si cercu a incredintiatu pre ddni protopopi romanesci A. Antalu si Vasiliu Papp, pre avocatulu G. Borha si profesorulu V. Lesianu, cá se conchiame o conferintia in caus'a alegeriloru dietali.

Domnii din comissiune inse au amenatu lucrulu de pre o di pre alt'a, pana candu de o parte unu corespondente din Cou ii apostrofase in „Telegrafulu Rom.“, éra de alt'a partid'a guvernamentale din Oradea incepu a face propaganda si in cerculu nostru. In urm'a acestora comissiunea romaniloru emise provocatiunea cunoscuta, chiamandu intelligentia romana pre 7 Iuliu a. c. la conferintia pre 3 óre dupa mediadi. Dara lucru curiosu, cá totu pe acea di si directorulu gimnasiale P. Mihutiu cu avocatulu Al. Véghseu conchiama conferintia partidei guvernamentale, inse pre 11 óre antemeridiane. La conferintia „liberaliloru“ s'au prezentatu fórtie multi de ai nostri, mai alesu din comunele satesci. Acésta conferintia a liberaliloru (lucus a non lucendo) si-au alesu unu comitetu de actiune de 24 membri, intre cari multi romani. Unulu dintre notarii comunali, care totu-deuna vrea se fia antaiu la candidare, a propusu cá fostulu deputatu dietale P. Cosma, carele a tienutu strinsu la programulu celoru dela guvern, se fia proclamatu de candidat si pentru sessiunea venitoria.

Partid'a guvernamentale se invoí se imbiá pre dlu P. Cosma cu candidatur'a, inse pre langa programulu guvernamentale cel'a avutu pana acum'a. — Atata despre conferintia liberaliloru.

Despre conferintia romanescă ținută în aceeași zi la trei ore după mediadi în localulul casei române sub președintele dlui Aug. Antal este de însemnat, că mai toți românii, cari luaseră parte la conferința liberalilor se prezentă și la noi, până si însuși primul ei conchiematoriu. Îndată după deschiderea adunării, unulu dintre advocatii nostri romani propuse, că în ainte de a ne consulta despre candidatu, se ne dechiaru că nu putemu sprigini guvernulu de astadi; de aceea se ceremu dela fietoriulu candidatu, că se nu se lege de partid'a guvernamentale ce se afla astadi la putere. În locu se se desbata asupra acestei cestiuni în ordinea sa, totu acela, carele propusesse candidarea dlui Cosma în conferința liberaliloru, se scola și ni-lu comanda si noue de candidatu. În daru s'a reflectatu, că se se lase caus'a personale la o parte până se va decide despre principiu, căci președintele la insistarea mai multora, pune dintr'odata la votu întrebarea, că se candidam deputatu simplu nationale, séu nationale opositiune? La acest'a făcându-se votare nominale cu maioritate cam forțată, se enunță că se alegemu deputatu nationale. Ce voru fi intentionatu cei ce cereau că candidatul se fia numai nationale, éra nu nationale opositiune; nu se scie apriatu, dar' se crede că dumealoru au voitu se faca punte candidatului, că se póta trece în partid'a guvernamentale. Încátu le va fi succésu acésta, se va vedé din cele urmatorie.

Cei ce doriau deputatu nationale, dar' opositiune, remanendu în minoritate cerura se se citésca în faci'a adunării dechiaratiunea dlui P. Cosma, despre carele se scia, că înca în ainte de conferintia a fostu imbiatu cu candidatur'a prin unulu din membrii conchiematori, carele nu éra înputeritu la acésta. După pucina opusețiune din partea acelora carora nu le trebuéa program, se dá cetire epistolei dlui Cosma, carele dechiară a primí candidatur'a, déca nu avemu altu barbatu cu carele amu póte reesi. Domni'a sa programu detaliatu nu ne dá, ci în cele nationale crede că person'a sa ni-e destula garantia, că se va luptá pentru interesele nóstre nationali; éra încátu despre celelalte dice, că nu e angagiata la neci un'a din partidele esistente, ci voiesce a'si pestrá independentia. După acésta conferintia decide se se imbiá dlu P. Cosma cu candidatur'a pre bas'a dechiaratiunei sale, că adeca nefiendu angagiatu la neci una dintre partide, si-va pestrá independentia.

Remane acumu, cá dlu Cosma se aléga între ofertulu partidei liberali si între alu romaniloru. Déca aru primí domnia-sa programulu partidei liberali, atunci si-aru calcá dechiaratiunea data romaniloru, éra déca se va tîné de dechiaratiunea sa, liberalii póte că-si voru cercá noroculu cu altu candidatu.

Conferința romanescă înca si-a alesu comitetu de actiune, dara lucru strainu, că multi dintre membrii alesi suntu deodata si în comitetulu partidei liberali. Ce va esi din acésta, înca nu se póte prevedé.

Spectatoru.

Not'a Redactiunei. Noue ni se pare că amu cunósce în cátu-va opiniunile politice a le dlui advocatu Parteniu Cosma, si pre cátu le cunóschemu, le aflamu demne de totu respectulu. Ce a respunsu dn. Cosma de repetite-ori la Beiusiu? Eu nu vreu se mai fiu alesu deputatu, imi este de ajunsu cu 15 ani; interesele mele cá omu cu familia suferé prin atata perdere de timpu. Déca inse dv. credeti că numai cu mine veti fi în stare se reusiti, cá cu romanu contra vreunui nu sciu cine, — pentru acestu singuru casu suferiu cá se me candidati; dara eu nu me legu de nici o programa, nu vreu se amagescu pe nimeni cu frase; nu prevediu în viitoriu; imi tienu mana libera. — În cátu pentru participarea acelorasi membrii în doue comitete opuse, acésta este una proba noua de viétia patriarchyala care mai domnesce la noi chiaru si în politica.

Diverse.

(Din Reteagu) ni se scrie: Tempulu pe aci e ploiosu, sapatulu cucurdieloru de a 2-a ora nu e finitu si e aci secerisiulu si cositulu. Mai nimicu inse nu potu lucrá omenii din caus'a tempului ploiosu. Semnaturile spicose se arata fórtie frumoase si-su copte mare parte, séu aproape de cocere. Tetiune si pe aci este în gráne. — Cucurudiele si viiele înca-su frumoase peste asteptare.

Eri se terminá aci tergulu, numitu „alu St. Petriului“. Decurse fórtie bine, cu tote ca tempulu fu ploiosu. Se vendura aproape la 1600 capete de vite (cai, boi, vaci si vitiei), adeca atâtea tiedule de vite se facura. Lucratorii nu-su chiaru scumpi înca. — Pe birtulu celu mare din Reteagu se vedíu falfaindu în decursulu tergulu, ba si adi se mai vede unu stindardu 3 coloru ungurescu cu inscriptiunea: Eljen Grof Teleki Domokos, képviselőnk.

Pre calea, ce conduce din Santáulu micu către Páspöki, în apropierea Orádiei-mari, o céta de fetiori unguri (magyar legény) beti bine de rachiu, convenindu cu unu bietu díleriu romanu, — care si cercá ocupatiune în dominiulu contelui Csáky, sub pretextu, ca acela ia panea din gur'a ungurulu — fu atacatu si batutu până la morte de susu amentitii „bicskasi“, până demanetia asi moritu. Comisariulu de securitate, Stefanu Novacu a prinsu pre acei betyari. (Bihar.)

Dela comun'a Cizeriu din Salagiu scótemu dintr'o corespondentia mai lunga scirea, că în acea comuna intrunita în afaceri scolastice cu comun'a Bóianu, s'a datu în Iuniu a. c. sub presiedentia dlui vicariu alu Silvaniei unu esamenu bunu, în care se audira dela scolari respunsuri esacte din gramatica, geografia, istori'a naturale, econom'a si altele. Docentele este dn. Nichita Liscanu. Primari'a comunei si dn. notariu Ioanu Popu îngrijescu bine de scóla.

Croquis.

Alexandri aperiatur in „Telegr. romanu“.

*Naturam si furca expellas,
tamen usque redibit.*

Onorarii nostri lectori au inca in prospeta memoria foiletonulu: „Canteculu gînteî latine“ publicatu de subscrisulu in Nrii 48/9 ai „Observatoriulu“, prin urmare isi aduca bine aminte, ca, la finele acelui-asii, dedui o expresiune convictiunei mele, ca facu reu multi din limbistii nostri, cari se opunu purificării si progresului in limb'a romana infrumetsiandu-o cu totu felulu de pene straine, cumu sunt: obêrsia, slava, straja etc.

Acêsta ideia pusa odata pe harthia, se vede c'a atinsu pâna la ânima pe *ucenicii* din directi'a lui Bogda-Proste dela repausat'a „Foisiôra a Tel. rom.“

Si ce a fostu urmarea?

Tôta cêta din Directi'a lui „Bogda Proste“ se aduna in soboru, chibzuescu in grôsnic'a loru intieptiune, ca ce felu de *afurisenia*, ce osênda se arunce asupra foiletonistului de mai susu? In *sfersîtu*, dupa multa bataia de capu, au aflatu modulu, care intr'adeveru, este dupa chipulu si asemenarea loru. Le style c'est l'homme.

In Nr. 72 dela 24 Iuniu vechiu appare in „Telegrafulu romanu“ unu articlu *grozavu* intitulatu: „Alexandri batjocuritu de „Observatoriulu“ dlui Baritiu.“ Am vediutu si cetitu multi articlii. Trebuie inse se marturisescu, ca unu articlu scrisu cu mai multa caldura, cu mai multu sentimentu, si, cum amu dice, c'a Dômnne pazesce se i-detragemu ceva, scrisu mai *grozavu*, n'am vediutu in vieti'a nôstra. Dela inceputu pâna la *sfersîtu* totu acelasu *duchu*, si aceeasi *glagoria* pâna la capetu, ba am puté dice, ca câtra *sfersîtu* merge crescendo, rectius delirando. Se nu cugete cetitorii nostri, ca *uceniculu* respectivu ar fi dora unulu dintre *codalnici* sêu mai *nemernici* din Directi'a lui Bogda Proste; nu, din *potriva*, ii incredintiamu, ca este celu mai de capetenia dintre ei, celu mai *grozavu*, pe care ilu lauda multi, ca are si idei fixe. Si apoi *blagoslovitu* de D-dieu este nu numai *norodulu*, dar si *ipokimenulu*, care e atatu de petrundu si convinsu de parerile sale, in câtu putere omenesca nu exista, care se lu-pôta abate dela *chibzuirile* sale, chiar si de ar remané singuru de aceeasi parere.

Dar se urmarimu unu picu acestu capu d'opera alu „Directiei lui Bogda Proste“, si se ne minunamu de slav'a zimislirei lui!

Lupulu este o *jivina primejdiosă*. Prin urmare omulu se se pazesca de elu. Asiâ si *uceniculu* *grozavu*, c'a se si-pôta desvelî mai cu aventu ideile si, c'a se se arete mai *coverstiu* in *deseversîta* sa lumina, incepe cu lupulu, si aprôpe pe o jumetate de colona ne spune, ca lupulu isi schimba perulu. Si c'a se pôta dovedi acêsta maxima *isvodita mniliuanu* in directi'a laudata, citêza din foiletonulu meu passagiulu: „Din cele de susu . . .“ pâna unde eră se vina *cînstea*, carea, *pacostea* scie cumu, i-remase in péna, pentru-ca pe harthia nu se vede. Cele citate le *impodobesce* cu atâtea stindarde si cocarde (semnu de complacere), in câtu pare ca vedi, cumu ii salta ânim'a. La cuventulu „mânia“ ii pune *trei* cocarde si in nota face o rugatiune fôrte *potrivita*, de cugeti, ca e la *osfesitania*. Acolo dice: „Se feresca ceriulu pe gîntea latina de *mania* (pôte ca scie singuru, câtu de rea e man'a).“ Noi dicemu se lu-feresca ceriulu pe dumnialui mai antâiu!

Vorbesce apoi de cuventulu, *grozavu*, de care i-asii amintî si eu ceva, dar me temu se nu se prea ingrozescă. Cu *prilegiulu* lui *grozavu* (in loculu carui-a trebui se puna pôte *strasnicu*, care e totu asiâ néosiu romanescu si cu acelasu *pasiusiu* de cetatienia), insira cu multu *duchu* totu *neamulu* lui *grôza*, incepundu dela copii pâna la stramosi. Dup'aceea vine la *glasu*, *glasuire*, *slavire*, *gonire*, *slugire*, *neprasnîcu*, *osênda*, *poticnire*, *isbavire*, pe cari, dice dsa, *uceniculu*, ca Alexandri le intrebuintieza cu *deosebita placere*. (Avamu trebeu se fia *uceniculu*, scie si *gandulu* dlui Alexandri. Ôre nu va esclamá Al. aici: „apera-me Dômnne de amici . . .“) Si in drépt'a sa judecata, c'a unu ritoru betranu, se bate cu pumnulu in pieptu si jura (se teme ca nu'lu vomu crede), ca „Alexandri intr'o singura poesia, cu numai 3, di trei (dieu?) strofe, de cate 4, di patru renduri (ce bine si-a insemnatu!) d. e. (?) Maiorului Iancu Bran, afi pe rondu urmatorele: *resplata*, *vrednicule*, *slavite*, *tovarosiu*, *glasulu*, *ceasulu*, *slavesce*, *miluesce* etc.“

Ce e dreptu, e dreptu.

Ingaduimu si aici *strasniculu* *ucenicu*: Alexandri a publicatu intr'adinsu acêsta poesia, c'a se remana de *musitra* pentru Directi'a lui Bogda Proste, ceea-ce nu se pôte *tagaduî* cu atatu mai vertosu, cu câtu poesiôra a fostu *alcatuîta* intr'o vreme, candu limb'a romana eră pe aceeasi trepta, dêca nu mai susu, cu cultur'a ei de astadi, adeca *taman* pe la *leatulu* dela Christosu 1843, sêu cu 35 de ani inainte de er'a „Directiei lui Bogda Proste!“ O! de ar fi traitu *uceniculu* nostru pe *vremurile* acele, era cu multu mai multumitu, celu pucinu nu vedé cu ochii *apostasi'a* dlui Alexandri. *Norocu* ca din citatulu „*Dumbravei rosie*“, despre care *uceniculu* dice ca e un'a dintre productele cele mai *noue* (pôte ca numera anii dupa talmudu), vedemu c'a ajunsu cu *cetani'a* scrieriloru dlui Al. pâna la *leatulu* 1872, de vreme ce, „*Dumbrav'a rosia*“, atunci se *publicarise* pentru antâia ôra, (vedi „Conv. literare“ din 1872, Nr. dela 1 mai p. 49.)

Ce minunatu! Directi'a lui Bogda Proste atatu in Alex. câtu si in „Convorb. lit.“ nu vede de câtu cuvintele cele slavone cari sunt mai atragatore pentru densii, c'a-ci: Ce-i strainu nu se lipesc de sufletulu meu.“ (Sionu).

Wär' unser Aug' nicht sonnenhaft,

Wie möchten wir die Sonn' erblicken? (Goethe).

Astadi de ex. la 1878 (dupa *socôta* *uceniculu* leatu mai vechiu ca 1872) ar puté ceti lucruri de cari s'ar ingrozi *strasnicu*. Ba nici n'ar crede, dêca i-ar spune cineva si érasu pe dreptu (fîresce dupa rar'a sa intieptiune), ar ceti, dicu, lucruri necredute.

Cu *ingaduirea* *uceniculu* *grozavu*, nu pentru densulu, c'a-ci sciu, c'a nu se va dejosî a ceti aceste linii, ci pentru onor. publicu voiu citâ din Alexandri

a) din *Turnu-Magurele*, scena in versuri (?).

Scena I. „Scump'a mea Natalitia . . ar fi unu „spectacolu curiosu pentru tine de a me vedé pe mine, „o eleganta deprinsa a traî in salone *lucsose* locuindu „acumu intr'o odaitia gôla si purtandu costumulu *ambulantiei* . . . Cu tôta acêsta schimbare inse, nu poti „crede, iubit'a mea, câtu sunt de multiamita! . . . Eu, „o tinera veduva, incungiurata de adoratii *patentati* „din Bucuresti si din Iasi, si *espusa* a audi in tôte dile *leale* aceleasi *declaratii monotone* de amoru, me simtu „astadi mai *démna* de positi'a mea inalta in societatea „romana sub *nobil'a* haina de sora de caritate. In capitalele nôstre eramu asurdita de *falsele* suspine ale „comediei lumesci; aice sunt uimita de adeveratele „suspine ale suferintiei, si pre câtu acolo inim'a „mea eră nesemtitore, pe atatu aice ea bate si cresce „insufletita de unu *nobilu* *devotamentu* Amu „sub veghieria mea unu june capitanu ranitu, fôrte „interesantu . . . La *asediulu* Plevnii, sermanulu a „primitu unu glontiu in bratiulu dreptu si multu ne e „téma, ca va fi nevoe de o *amputare* . . . Ferescă-lu „Dumnedieu de o asia nenorocire! *Sergentulu* lui, unu „vitez din alu 13-lea regimentu de Dorobanti, bunu, „simplu, camu *originalu* si cu numele de Horcea, plange „ca unu copilu candu se gandesce, ca va remané capitânulu lui ciuntu . . . Eu insa-mi me *infioru* la acêsta „ideia, c'a-ci incepu a avé pentru scumpulu meu ranitu „o *afectiune* de sora . . .“

b) din *Oda la ostasii romani*

O! Romani in faci'a vôstra, colo 'n tainica cea zare Vedeti voi cu ochi de vulturi o lumina ce *apare* Strabatendu prin umbra dêsa de trei *secoli* adunata? E maretiulu faptu alu dilei multu dorita, mult visata! E a ceriulu zimbire, e luceaferulu *sperarii*, E *triumfulu* luptei vôstre, este diu'a neatêrnarii!

Ambe aceste aparute in estu-anu in „Albin'a Carpatiloru“ Nr. 21, diuariu fôrte obscuru, tiparitu departe, fôrte departe de dsa, cale camu de 3 minute.

Dar aceste sunt secaturi! *Uceniculu* Directiei Bogda Proste scie ce scie si ne pare bine, ca luminéza si pe altii. Dlu Al. este batjocoritu si inca infamu. Foiletonistulu cutezase a marturisi curios'a judecata, ca „Inspiratiunea divina a bardului latinatitii este investita cu unu costumu nationalu atatu de alesu, cu unu limbagiu atatu de frumosu si curatu, precumu numai unu Alex. o pôte face.“ Insulta din cele mai *grozave*! *Ciufsiagu* ne mai pomenitu, care nu puté remané neresbunatu si nerestornatu. Dar, *slava* Domnului, unde e *primejdia* mai mare, acolo e si ajutoriulu mai aprôpe. Alexandri, ar fi remasu petatu pe vecia, dêca nu se radică *nesdravemulu* *glasu* alu celei mai nôue si mai competente directii de sub firm'a *pomenita* si dêca nu aducea o dovêda, care restôrna din talpa gresit'a afirmatiune a foiletonistului.

Argumentulu nimeritu alu *strasniculu* *ucenicu* este: „Poetulu Alex. in *sfersîtu* si cu deosebire“ (de ce nu: deôra-ce, pentru-ca, fiindu-ca, cu tôte ca, din cauza ca, considerandu ca, avendu in vedere ca . . .?) „va fi creditu ca unu „*Canteculu alu gînteî latine*“ dedicatu *totoruru* popôraloru neo-latine si substernutu juriulu de Montpellier, va trebui se fia scrisu in termini mai latini . . .“

Grozavu, strasnicu! Foiletonistulu a dîsu, ca Alex. a scrisu classicu romanescu. Ast'a e batjocura, calumnia. A trebuitu se aiba cineva agerimea unui alesu din neamulu lui Israilu (n'amu grai intr'unu ceasu reu), c'a se pota scapâ pe Alex. de atâta *ciufsiagu*, spunendu adevêrulu limpede, ca Alex. a scrisu *latinesce*.

Me plecu. Bucura-te Alexandri. De atât'a agerime nice insuti n'ai fi fostu capabilu!

Altu passagiu. Intr'unu parantesu intaresce *grozavulu* *ucenicu*, ca in textulu originalu (se intielege dupa care amu publicatu noi textulu romanu) nu stâ cuventulu *miréza*, ci *ogîndéza*. Se *ingaduimu* si aici dupa dsa, fiindu ca „*αργος ερεξα*.“

Nu mai pucina logica transpira si din tiesutulu aperiarei. *Macbeth* ori unde si-intorcea ochii, nu vedea de câtu spiritulu lui *Banquo*. Asiâ si *grozavulu* *ucenicu* alu Directiei lui Bogda Proste in foiletonulu meu nu vede de câtu oper'a, spiritulu dlui *Baritiu*. Cu tôte astea nu intielege cumu de se *slobode* pâna la atata, in câtu se *pomenesca* pe unu *Baritiu*? (Pardonu, va fi din *dragoste*). Vei vedé minune: *Baritiu* a imbetranitu, au ajunsu aproape 66 ani, si in tôta vieti'a a remasu necunoscutu, in câtu nu este puiu de romanu se scia c'a traitu unu *Baritiu*, cine scie dêca nu se va eternisâ prin asta aperiare *grozava*. Pecatu pentru *uceniculu* nostru, ca nu s'au ivitu mai de multu in sinulu *norodulu*, pôte c'atunci se alegea ceva si de dlu *Baritiu*.

Conclusiune.

Foiletonistulu Observatoriului, respective domnulu *Baritiu*, a *ciufsiagu*u infricosiatu pe bardulu latinatitii. *Strasniculu* *ucenicu* din Directi'a lui Bogda Proste ilu aperi ca *deseversire* (c'a-ci dlu Alex. n'ar fi in stare se se apere fora *potracaru*, candu va fi atacatu de cineva), et hoc erat demonstrandum, *iproci, iproci* . . .

De n'ar traî in lumea atatu de ponosita, stricata si corupta, *grozav'a* *directiune*, sub firm'a Bogda Proste, ce asiâ este numita, Râmleni amu fi 'n prosthia. Dar astfelu e minune!

Sfatuimu si noi pe *mesiterii* din Directi'a lui Bogda Proste, se *slobode* cuventulu totu de-a una *uceniculu* acestui-a, c'a-ci se vede a fi fôrte de *isprava*, si, cu *isnove*, ca celu de susu se voru face nemuritori pentru vecia!

Isvoditu la 1 „cuptioriu“, leatu 1878.

(Pecetea.) Iscalitu *Petra-Petrescu*.

Sibiin. Suntemu in Iuliu, si totusi avemu dile reci c'a de primavera.

Post'a redactiunei.

La scrisorile venite de 5 dile incôce se va potea raspunde numai de dumineca inainte, din cauza c'a redactorulu absentase din Sibiin.

Preturile cerealieloru

si altoru obiecte de traiu au fostu la

16 Iuliu in Sibiin:

Grâu, dupa cualitati	1 hectolitru fl. 8 — 9.—
Grâu, amestecat	1 „ „ 6.50—7.50
Secara	1 „ „ 6.80—6.20
Papusiou	1 „ „ 5.90—6.30
Ordiu	1 „ „ 7.—
Ovesu	1 „ „ 2.70—3.10
Cartofi	1 „ „ 3.—3.50
Mazare	1 „ „ 9.—
Linte	1 „ „ 12.—
Fasole	1 „ „ 7.50
Lardu (slanina)	50 Kilogram. „ 34.—
Untura (unsore topita)	50 „ „ 30.00
Carne de vita	1 „ „ 36.—44
Oua 10 de	1 „ „ —20

Cursulu moneteloru in val. austr.

Vienna, 15 Iuliu.

Galbinii imperat. de aur	fl. 5.50 cr.
Moneta de 20 franci	„ 9.27 „
Imperialu rusescu	„ 9.35 „
Moneta germana de 20 marce	„ 12.20 „
Sovereigns englesi	„ 12.— „
Lira turcesca	„ 11.— „
Monete austr. de argintu 100 fl.	„ 101.10 „

Domnulu meu! (21) 12

Dupa-ce prin intrebuintiarea allopului d-tale amu scapatu cu totulu de tusea 'mea si de ragusiela impreunata cu aceea, de care suferisem septemani si totu odata in urmarea binefacutorelor rezultate ale acestui allop minunatu de plante mi-am recastigatu si vocea de mai nainte, me sentiu fôrte obligatu si toti câti suferu de pieptu si mai vertosu cantaretiloru. Cu perfecta stima Peisching, 25 Juniu 1857. Joanu Bauer. docentu.

Informatiunea despre folosire se alatura la fia-care sticla. Pretiulu unei sticle 1 fl. 25 cr. v. a. Pachetarea se computa cu 20 cr.

Depositu principale la Franciscu Wilhelm apotecariu in Neunkirchen.

Allopulu de plante genuinu se mai afla in Sabiin: Friedrich Thalmayer, comerciante. Aradu: F. Tones & Comp. Blasiu: Carol Schieszl, apotecariu. Alba-Julia, Jufiu Fröhlich, apotecariu. Clusiu: Ed. Valentini, apotecariu. Brasiovu: Ferd. Jekelius, apotecariu. Sighisioara: J. B. Teutsch, comerciante.

W. J. Pock.

adresezu astadata de a dreptulu la D-Ta, in sperarea de a capatâ dein celu mai prospetu. Acludu 5 fl. m. c.

Cu tôta stim'a se subsémna

Heinrich Bock, chirurgu.

Münchret langa Ostrang, 23. Febr. 1859.

Testimoniu medicale.

Allopulu de plante Schneeberg este unu medicamentu fôrte usiuratoriu pentru doreri de pieptu, asthma, hectica, tusa, cataru, si este de recomandat in casuri de astfeliu de bôle.

Hohenmanth, 25. Ian. 1858. Dr. Feschl.

D-lui L. Cantily, apotecar in Graz.

Onor. Dle! Folosindu in desiertu diferite midlôce pentru dorerea de pieptu, de carea suferiam greu de 2 ani, am cercatu si cu o butelia de allopulu de plante Schneeberg anuanciutu de d-ta, care se pôte recomandâ pe siguru la toti hecticii; pentru-ca, dupa intrebuintiarea celui d'antâiu exemplariu amu sentitu usiorare, si dupa-ce am mai cercatu cu 2 sticle din acêsta medicina minunata, sanatatea mi se restaurâ pe deplin. Multiamindu-si Dlu meu, din tôta ânim'a, remanu alu D-tale serviciu cu totu obligatu

Graz, 3. Febr. 1857.

Testimoniu.

Fiiulu meu de siese ani Franciscu a suferitu optu septemani in tusa magarésca in asia mesura, in câtu me temeam c'a nu cumu-va se se innece; intru ace'a a slabitu cu totulu si a fostu atatu de debilu, in câtu abia stâ pre petiôre. Atunci mi-s'a recomandat allopulu de plante de Schneeberg, si multiamitu acestui midilocu minunatu, indatu dupa intrebuintiarea primei sticle a mai incetatu tusa, dupa a dou'a sticla cantâ bene afora copilulu, a venit la potere si de atunci e deplinu sanetosu. — Si fetiorulu meu celu mai mare a scapatu in câtev'a dile, prein midilocu acest'a, de o tusa mare si ragusiela.

Deci cu multiamita sincera estradau acestu testimoniu, pentru curarea rapede si miraculoasa a copililoru mei si dorescu c'a acestu midilocu se devina cunoscutu si folositu in tôte partile prein omenimea suferinda.

Flatz, 6. Martiu 1855.

Anton Just.

Laurentiu Scheibenreif, primariu.

Onorate Domnule!

Te rogu a-mi mai transmite câtu mai in graba inea 4 sticle dein renumitulu D-tale Allopulu de planta, dupa folosirea aloru 2 sticle afu c'a dorerea de pieptu si gutu, pe cumu si respiratiunea scurta se micisoreza pre di ce merge, pentru ace'a me

Morburi de pieptu si plumani

de ori-ce natura ce suréza siguru prin

Allopulu de plante Schneeberg a l. Wilhelm

pregatitu dupa prescrierea medicului, si se capeta de la Franz Wilhelm, apotecariu in Neunkirchen. Suculu acest'a s'a doveditu de bunu pentru dorerile de *grumazu* si *pieptu*, *gripa*, *ragusiela*, *tusa* si *trôgna*. Multi cumperatori marturisescu, ca numai suculu acestui-a au a-si multumî somnulu placutu.

Excellentu este suculu acest'a, c'a preservativa pe *tempu neguros* si *aspru*.

In urm'a gustului fôrte placutu copiiloru este folositoriu, celui-ce suferu de plumani inse, o trebuintia; cantaretiloru si oratoriloru cont'ra vocii inchise sêu ragusite, unu midilocu necesariu.

Multime de atestate confirma cele de susu: Cea mai clara dovêda despre effectulu extraordinariu alu acestui sucu este, ca cons. de curte de d. prof. *Oppolzer*, rectorulu magn. la universitate c. r. din Vien'a, ilu folosesce cu celu mai bunu succesu in spitálu, precumu si la persône private.

Asemene s'a aflatu recomandabilu si la prescriere adese suculu acesta de multi alti medici indigeni si din strainatate.

Pentru dovedirea celoru afirmate reproducemu urmatorele scrisori recunoscutore: